

# **VOORWOORD**

***Bij de JAARREDE van de President van de Republiek Suriname, houdende:***

- a. een uiteenzetting van het door de Regering te voeren beleid en***
- b. de rede bij de indiening van de ontwerp-begrotingen voor het aanstaande dienstjaar,***

***wordt een bijlage gepubliceerd, met de bijdragen van de respectieve ministers in het kader van de samenstelling van die Jaarrede.***

***De bijdragen zijn volledig en zoveel mogelijk ongewijzigd afgedrukt.***

***Voor het te voeren beleid van de Regering moet de door de President uitgesproken Jaarrede geraadpleegd worden.***

***Drs. Runaldo Ronald Venetiaan***  
**President van de Republiek Suriname**

*Paramaribo 1 oktober 2004*

Voorzitter,  
Leden van De Nationale Assemblée,

Voor de vijfde keer in de regeerperiode van deze Regering, heb ik de eer U en via U het Volk van Suriname, een uiteenzetting te presenteren over het door de Regering te voeren beleid in het voorliggende begrotingsjaar, i.c. het Begrotingsjaar 2005.

Velen verwachten dat de Regering van deze gelegenheid gebruik zal maken, om U, Uw College en het Volk een overzicht te presenteren van de verrichtingen van deze Nieuw Front Regering.

Het is de keuze om dat niet doen. Ten eerste omdat de Regering de kostbare tijd anders wenst te benutten.

Ten tweede is de Regering van mening dat de vooruitgang in de Republiek Suriname, dagelijks kan ervaren, wat het effect geweest is tot nu toe, van het optreden van deze Nieuw Front Regering.

De stabiliteit in de economie, de stabiliteit van de wisselkoers, de stabiliteit in het arbeiderveld, het vertrouwen van investeerders, de ontwikkelingen in de bauxietsector rond Paranam en in West-Suriname, de grootschalige goudwinning, de bloei van de olie-industrie, het herstel van de bananensector, de verbeterde vooruitzichten van de rijstsector, de aanpak van de infrastructuur, de verhogingen van de sociale uitkeringen en de pensioenen, de aanpak van onderwijs en gezondheidszorg, de vrijheid en de democratie, en zoveel meer, zijn alle zaken die voor voorstanders en tegenstanders van deze Regering, voor vriend en vijand, onmiskenbaar kunnen worden vastgesteld.

Deze Regering wil verder werken, samen met Volk van Suriname, verder arbeiden aan de toekomst die, binnen bereik, voor ons ligt.

Terwijl ons via kranten, radio en televisie berichten bereiken, hoe landen geseld, beschadigd en vernietigd worden, door furieuze krachten van de Natuur, door woeste winden en wilde water- en modderstromen.

Bij een ontvangst in het buitenland kon ik getuigen, en ik wil dat hier voor U herhalen:

- Dat ons Volk, het Volk van Suriname, mag leven in een land met een prachtig en vriendelijk milieu, waar de natuur de naam van "Moeder Natuur" gegeven wordt, met dichte bossen doorsneden door zoetwaterkreeken en machtige rivieren met wilde, schone stroomversnellingen, een land met hete savanna's en zwampen vol leven met vissen en vogels van allerlei soort;
- Dat ons Volk, het Volk van Suriname, een volk is met een rijke cultuur, waar verschillende etnische groepen en religies vreedzame paden vinden om zich een weg te banen in de geschiedenis, een volk dat met wederzijds respect en tolerantie, de talen spreekt en de dansen danst van al de continenten;
- Dat ons Volk, het Volk van Suriname, een volk is voor wie gezorgd wordt door de Natuur van Suriname, door de productie van rijst, banana, bloemen en groenten, door mijnbouw in goud, bauxiet en natuursteen, met fabrieken die aluinaarde en ruwe en geraffineerde olie produceren;

- Dat ons Volk, het Volk van Suriname, een volk is dat zijn Moeder, de Natuur, respecteert en geleerd heeft om op duurzame wijze de bossen te exploiteren voor de productie van houtproducten, voor ecotoerisme en voor kennis van de biodiversiteit van het woud.

Mogelijk is Uw reactie dat dit U allemaal reeds bekend is, en als dat zo is, is dat gelukkig te noemen, omdat U daarmee de goede basis heeft, om U in te leven in mijn pleidooi, welke als volgt luidt:

Wij, het Volk van Suriname, wij hebben alles wat nodig is, voor de doorbraak naar een niveau van ontwikkeling waar geheel ons volk deel heeft aan welvaart en gerust leeft naar de dag van morgen, naar de toekomst.

De mogelijkheden liggen er, de keuze is aan ons, het Volk van Suriname, om wat hier geschetst is, tot onze werkelijkheid te maken.

Voorzitter,

Meer toevoegen aan deze woorden, hoeft eigenlijk niet, Maar ik denk dat U toch uitziet naar een uiteenzetting waarin sector voor sector, waarin per ministerie, een uiteenzetting wordt gegeven van het voorgenomen regeringsbeleid over het dienstjaar 2005. En ik zal U die uiteenzetting niet onthouden.

Staat U mij wel toe, alvorens daartoe over te gaan, een moment stil te staan bij het bittere lot dat een aantal vrienden van ons in het Caraïbisch Gebied heeft getroffen.

Voorzitter,

Een aantal Caricom-landen is op de meest verschrikkelijke wijze getroffen door wervelstormen en orkanen, die onder meer op Grenada en in Haiti, totale vernietiging hebben teweeg gebracht. Wij, Regering en Volk van Suriname, hebben de plicht om deze broedervolken de helpende hand te bieden. De Regering heeft reeds gegeven, het Volk heeft gegeven, maar er is nog veel meer nodig.

Met het oog op de opheffing van de stagnaties in de rechtsbedeling is een ontwerpwet voor de reorganisatie van de Rechterlijke Organisatie geconcipeerd en in behandeling genomen door de Regering, nadat van relevante instituten en organisaties advies is gevraagd.

Inmiddels zijn er tekenen die erop wijzen dat, ook zonder te wachten op de beoogde wijziging van de Wet Rechterlijke Organisatie, zal kunnen worden voorzien in de positie van President van het Hof van Justitie, welke positie reeds geruime tijd vacant is.

De Regering zal voortgaan met het treffen van beleidsmaatregelen gericht op de bestrijding c.q. beheersing van de criminaliteit en op het terugdringen van het aantal misdrijven. Daartoe zal voorzien worden in de benodigde kwalitatieve en kwantitatieve versterking van het Korps Politie Suriname, zowel in materieel als in personeel opzicht.

Hieronder valt ook de bestrijding van georganiseerde grensoverschrijdende misdaad, waarvoor de samenwerkingsverbanden met internationale en regionale organisaties een belangrijke factor vormen.

De realisatie van de nodige maatregelen, gericht op een veiliger verkeer zal worden bewerkstelligd.

Voor de verbetering van de huisvesting van arrestanten en gedetineerden, zijn een nieuw cellenhuis en een nieuwe Huis van Bewaring in aanbouw en is de renovatie van de bestaande inrichtingen in de planning voor het dienstjaar 2005.

Ter verbetering van de behandeling en begeleiding van gedetineerden zullen faciliteiten voor het aantrekken van psychiaters en psychologen gecreëerd worden.

In het Jeugdopvoedingsgesticht zal worden voortgegaan met het renoveren en inrichten van de praktijklokalen en het opvoeren en verder differentiëren van de resocialisatie van de jeugdige veroordeelden.

Bij de Voogdijvoorziening en Kinderbescherming zal worden gewerkt aan de verbetering van de werkcondities, de fysieke opvang van cliënten en vooral de vereenvoudiging en versnelling van de procedures.

Naast het reguliere programma gericht op de bevordering van de brandveiligheid in de samenleving, in het bijzonder van het terugdringen van het aantal branden, zal worden gewerkt aan het elimineren van het tekort aan brandweerpersoneel op de districtsposten, door het aantrekken en opleiden van daarvoor in aanmerking komende jonge mannen en vrouwen, woonachtig in de desbetreffende districten.

De Regering zal voortgaan met het in materieel opzicht versterken van het Korps Brandweer Suriname, opdat het Korps nog beter zal kunnen reageren in geval zijn hulp wordt ingeroepen.

Aan de professionalisering en verdere uitbouw van de Beveiligings- en Bijstandsdienst die de verantwoordelijkheid draagt voor de beveiliging van overheidsgebouwen, zal onder meer door opleiding, bijscholing en training gewerkt worden.

Ook voor het Korps Politie Suriname en voor het Korps Penitentiaire Ambtenaren zullen programma's worden uitgevoerd voor het optimaliseren van het functioneren van de korpsleden, alsook voor het vergroten van de organisatiegraad van het management.

## **BIZA**

De voorbereidingen voor de Algemene, Vrije en Geheime Verkiezingen die in het jaar 2005 gehouden zullen worden voor de bezetting van De Nationale Assemblée, de Districtsraden en de Ressortraden, gedurende de zittingsperiode 2005-2010, vormen een belangrijk en omvangrijk deel van de inzet van de Regering in het voor ons liggend begrotingsjaar.

Thans zijn de activiteiten gericht op het leggen van de basis ter uitvoering van de officiële verkiezingskalender. Het Onafhankelijk Kiesbureau en het Centraal Hoofdstembureau zijn ingesteld. De interne structuren van het Ministerie van Binnenlandse Zaken zijn reeds toegespitst op de uitvoering van verkiezingsprojecten. De training van verkiezingsactoren welke in 2001 van start ging, wordt thans afgerond.

In de verkiezingskalender speelt de datum van de verkiezingen een belangrijke rol.

Het lijkt mij zeer op zijn plaats, dat ik bij deze gelegenheid, waarbij het beleid voor het Jaar 2005 aan Uw College wordt gepresenteerd, de datum voor de volgende Algemene, Geheime en Vrije Verkiezingen voor De Nationale Assemblée, de Districtsraden en de Ressortraden, bekend maak aan Uw College, te weten:

**WOENSDAG 25 MEI 2005**

In het kader van de reformatie van de publieke sector zijn nationaal de nodige werkstructuren ingesteld. Met financiële ondersteuning van de UNDP worden de op reformatie gerichte beleidsprojecten van de verschillende ministeries geëvalueerd.

Een overeenkomst is gesloten met de Inter American Development Bank ter vaststelling van een Roadmap voor de Public Sector Reform. Een Civil Servants Development Program zal versneld worden uitgevoerd om een planmatige overgang te bevorderen van het reeds in uitvoering genomen innovatief personeelsbeleid van de Overheid en het programma voor Public Sector Reform.

Tot de reeds in uitvoering genomen innovatieve projecten en programma's mogen ondermeer gerekend worden:

- het project Kader en Ontwikkeling;
- de Interdepartementale Coördinatie van Personele Aangelegenheden;
- de Ambtenareninspectie.

Het rapport inzake de ontwikkeling van een beloningsstructuur in het overheidsapparaat, op grond van gefundeerde verhoudingen is afgerond. De Regering zal de nodige voorzieningen treffen om dit rapport gefaseerd in uitvoering te nemen.

Het Centraal Bureau voor Burgerzaken zal de noodzakelijke institutionele voorbereidingen treffen om de uitgifte van de nieuwe machine leesbare paspoorten over enkele maanden mogelijk te maken.

De financiële facilitering van Niet Gouvernementele Organisaties actief op gendergebied is op gang gekomen en wordt gecontinueerd. De Regering gaat hiermee voort in haar streven om de achterstand van vrouwen op enkele gebieden procesmatig te blijven verkleinen en zal nieuwe faciliteringsmodaliteiten terzake blijven ontwikkelen. Eveneens zal in het dienstjaar 2005 effectiever aandacht bestaan voor problemen van jongens en mannen. In dit verband is het overleg met NGO's reeds afgerond en zal terzake een speciale paragraaf worden toegevoegd aan het Integraal Genderactieplan.

## **RO**

De uitvoering van het "Decentralization and Local Government Program (DLGP)" zal in het komend dienstjaar worden voortgezet. In dit kader zal worden gewerkt aan de verdere opbouw van de capaciteit van de vijf pilotdistricten, namelijk Wanica, Nickerie, Marowijne, Commewijne en Para om een zelfstandig begrotings- en financieel beheer te voeren, waarna gestart zal worden met het uit eigen middelen financieren van de begrotingen van deze districten.

In de betreffende districten zal voorts een trainingsprogramma aanvangen, op het vlak van het projectmatig onderhoud en de rehabilitatie van zandwegen.

De pre-studie met betrekking tot de bestuurlijke decentralisatie in Paramaribo is afgerond. Hiermee is de conditie geschapen om Paramaribo bij staatsbesluit aan te wijzen als pilotdistrict. Zodoende kan in het komend dienstjaar de versterking van het bestuurlijk apparaat van het hoofdstedelijk district ter hand worden genomen, tegelijk met een diepgaandere studie van de bestuurlijke aspecten waarmee bij de decentralisatie rekening moet worden gehouden.

In samenhang met het voorgaande zal ten behoeve van Paramaribo een stadsontwikkelingsplan worden opgesteld. Hiervoor heeft de Inter-American Development Bank apart financiering beschikbaar gesteld.

In het komend dienstjaar zullen er als uitvloeisel van het DLGP wetsontwerpen aan De Nationale Assemblée worden aangeboden, die na goedkeuring de wettelijke grondslag zullen vormen voor de gedecentraliseerde bestuurlijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

Er zal voorts een vervolg-decentralisatie programma worden ontwikkeld, dat zich primair zal richten op het scheppen van de voorwaarden voor de doorvoering van de financiële decentralisatie in de non-pilotdistricten. Verwacht wordt dat dit proces versneld zal plaatsvinden, gezien de dan reeds opgedane kennis en ervaring.

In afwachting van de continuering van het decentralisatieprogramma zal worden voortgegaan met het treffen van voorzieningen ter bevordering van de functionering van de bestuursdienst, ook in de non-pilotdistricten. In het eerste kwartaal van 2005 zal de Hogere Opleiding voor de Bestuursdienst, die is opgezet in samenwerking met de Universiteit van Suriname, de eerste groep afgestudeerden afleveren.

Bereids zijn aan De Nationale Assemblée ontwerpen tot wijziging van de Wet Regionale Organen en van de Waterschapswet 1931 ter behandeling aangeboden.

Met deze ontwerpen wordt beoogd dat door waterschappen taken op het vlak van de waterstaatkundige huishouding zullen kunnen worden verricht, zonder het risico van competentieproblemen met regionale organen, aan wie thans bij wet ook watertaken zijn opgedragen. Na goedkeuring van de eerdergenoemde ontwerpwet zullen er bij staatsbesluit proefwaterschappen in de Sawmillkreekpolder in het district Nickerie en te Reeberg in het district Para worden ingericht. In het vervolgtraject zullen er in de daarvoor in aanmerking komende gebieden, onder het nieuwe wettelijk regiem reeds bestaande waterschappen worden geheractiveerd, dan wel nieuwe waterschappen worden ingesteld.

Met de UNDP zullen er samenwerkingsprogramma's worden uitgevoerd, met als doel de versterking van de capaciteit van onderdelen van de Overheid, traditionele gezagsstructuren van binnenlandse gemeenschappen en plantagebesturen op het gebied van de planning, implementatie, coördinatie en monitoring van het beleid aangaande regionale ontwikkeling. In het kader van de programma's zal de aandacht zich voorts richten op consensusvorming met betrekking tot de aanpak van het vraagstuk inzake grondenrechten voor inheemse en tribale gemeenschappen in Suriname en op mogelijke modellen voor een samenhangende en effectieve aanpak van het complexe vraagstuk van de ontheemden uit het binnenland.

Ter verbetering van de woon- en leefomstandigheden in de daarvoor in aanmerking komende gemeenschappen in de districten en het binnenland zal worden voortgegaan met de uitvoering van projecten op het gebied van de gemeenschapsontwikkeling. In dit verband kunnen genoemd worden projecten in het kader van het Community Development Fund Suriname, het Fonds Ontwikkeling Binnenland en het project "Primary Health Care Centers in the Hinterland of Suriname".

Als resultaat van de gepleegde investeringen zal de staatszender Radio Boskopu in grote delen van het binnenland zijn te beluisteren. In het komend dienstjaar zullen radio-programma's worden ontwikkeld, die erop zullen zijn gericht de communicatie tussen de Overheid en de bevolking van het binnenland te intensiveren en zodoende de betrokkenheid van de binnenlandse gemeenschappen bij het nationaal en internationaal gebeuren te bevorderen. Een belangrijke rol zal ook zijn weggelegd voor de gemeenschapsradiostations, die thans in samenwerking met de UNESCO in verschillende delen van het binnenland worden opgezet. Teneinde de duurzaamheid van deze gemeenschapsvoorziening te waarborgen, zal de lokale bevolking een belangrijk aandeel hebben in het beheer en de exploitatie van deze radiostations.

## **DEF**

In 2005 zal uit eigen middelen een aanvang worden gemaakt met de rehabilitatie van de militaire fysieke infrastructuur, die bestaat uit de wegen en gebouwen binnen de kazernes, de munitiebunkers en de oefengebieden. Het meerjaren rehabilitatieprogramma voor het voertuigen-, vaertuigen- en vliegtuigenpark van het Nationaal Leger, waarvoor de basis in 2004 is gelegd zal in 2005 versneld worden uitgevoerd.

Het beleid is erop gericht om de Luchtmacht inkomstengenererend te maken.

Het Nationaal Leger zal in 2005 overgaan tot opruiming van de uit de Binnenlandse strijd van de jaren tachtig overgebleven anti-personeelsmijnen te Stolkertsijver in het distrikt Commewijne en van de oude munitie in de omgeving van het Gonggrijpbos te Onverwacht in het distrikt Para. In beide gevallen zal gebruik worden gemaakt van de assistentie van experts uit bevriende landen, in het geval van Stolkertsijver via de Organisatie van Amerikaanse Staten.

Gelet op het belang van een adequate bescherming van de veiligheid in het district Marowijne zal de Regering er toe overgaan om een militaire post in Moengo te vestigen.

In de behoefte aan verruiming van de mogelijkheden voor militairen voor het volgen van specialistische opleidingen zal worden voorzien.

De geestelijke gezondheidszorg van het Nationaal Leger zal worden toegerust om beter te kunnen voorzien in de behoefte van militairen aan zorg in gevallen van opgelopen posttraumatisch stress syndroom (PTSS).

Het benoemings-, bevorderings- en opleidingsbeleid zal zodanig worden ingericht, dat alcohol- en drugsgebruik wordt ontmoedigd.

Een Advies Commissie Civiele Dienstplicht is in het leven geroepen met als opdracht het adviseren van de Regering inzake het tijdelijk opnemen van jeugdige Surinamers in een civiel programma ter bevordering van hun persoonlijke discipline en ter versterking van hun mogelijkheden om kansen op de uitoefening van een beroep succesvol te benutten.

## **BUZA**

De wereldsituatie is het afgelopen jaar gedomineerd door terrorisme, ernstige conflicten, oorlogen en de problematiek van toenemende armoede. De soevereiniteit, territoriale integriteit en het beginsel van non-interventie hebben onder druk gestaan, ook in onze Caribische regio, met name in Haïti.

Grensconflicten tussen lidstaten van de Caricom en tussen lidstaten en niet Caricom-landen dreigden te escaleren. In veel van de gevallen is de vreedzame weg van arbitrage onder vigeur van de United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) ingeslagen.

In de opvattingen over de liberalisatie van de wereldhandel, duurzame ontwikkeling, ontwikkelingssamenwerking, de financiering van ontwikkeling, de strijd tegen terrorisme en het handhaven van veiligheid, manifesteren zich grote verschillen. Terwijl de ontwikkelingslanden de beschikbare middelen mede wensen te investeren in ontwikkeling, geven de ontwikkelde landen prioriteit aan investeringen in militaire versterking en veiligheidsmaatregelen.

Suriname voert in deze complexe, politiek onrustige wereld zo goed mogelijk een evenwichtig, eenduidig en voorspelbaar buitenlands beleid, gebaseerd:

- op ons geloof in democratie en rechtstaat, in de noodzaak van eerbiediging van de internationale rechtsorde door elk land van de wereldgemeenschap, in het belang van de multilaterale samenwerking in de officiële regionale en wereldorganen bij de bevordering van vrede in de wereld en handhaving van de internationale rechtsorde;
- op ons geloof in het belang van elk volk bij een gezonde en sterke economie die in staat is de eigen sociale ontwikkeling te dragen en te stuwen naar een niveau, vrij van honger en armoede, met welvaart en welzijn voor iedereen;
- op ons geloof dat in dit tijdperk geen land zich nog een geïsoleerd bestaan kan veroorloven en dat wij derhalve de taak hebben een actief lid te zijn van de wereldgemeenschap;
- op wederzijds respect en tolerantie op gebieden als religie en cultuur.

Hiermee is een schets gegeven van onze uitgangspunten:

- bij het invullen van onze relaties met onze grenslanden Brazilië, Guyana, Frankrijk en Venezuela, waarmee wij gegeven onze geografische nabijheid, tal van banden, belangen en soms ook problemen in goede banen te leiden hebben;
- bij onze integratie in de Caribbean Community, de Caricom;
- bij onze integratie en participatie in Zuid-Amerika en in de Americas in het algemeen;
- bij onze samenwerking met Nederland en de Europese Unie, onze landen van herkomst China, India, Indonesië en landen van Afrika, waar wij ons concentreren op Ghana, Nigeria en met Zuid-Afrika.

Dit zijn eveneens de uitgangspunten op grond waarvan Suriname zijn standpunten en bijdrage bepaalt in de Verenigde Naties (UN), de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS), de Organisaties van niet gebonden Landen (NAM), Organisation of Islamic Conference (OIC) en de Associatie van Caraibische en Pacifische Staten (ACP), met name ten aanzien van de wereldvrede, de internationale rechtsorde, de sociaal-economische ontwikkeling, opvoeding, cultuur en milieu.

Om de samenhang te bevorderen bij de implementatie van de afspraken en overeenkomsten die tot stand komen in het kader van het buitenlands beleid, is onlangs onder de naam Nationale Dialoog een permanent platform geïnitieerd, waar de verschillende ministeries, instituten, NGO's, de vakbeweging en het bedrijfsleven, met elkaar kunnen communiceren en afstemmen.

## **PLOS**

Opvoering van de nationale plancapaciteit zal bevorderd worden door trainingen, richtlijnen en door geregeld overleg. Meer nadruk zal gelegd worden op het bereiken van uniforme procedures en een grotere coördinatie tussen de ministeries onderling en tussen de afdelingen belast met planning. Sectorplannen en de Meerjaren Beleidsbegroting zullen op elkaar afgestemd worden. Deze inspanningen moeten resulteren in vergroting van de voorbereidings- en uitvoeringscapaciteit tot benutting van eigen en externe fondsen. Ook moet hierdoor grotere oriëntatie ontstaan op de doeltreffendheid en de duurzaamheid van onze inspanningen.

In 2005 zal de publicatie plaatsvinden van de definitieve resultaten van de 7<sup>e</sup> Algemene Volkstelling, waarmee in augustus 2004 een aanvang is gemaakt.

In 2005 zal er een nieuw Middellange Termijnplan 2005-2010 geformuleerd worden. De Millennium Development Goals van de UN zullen een duidelijke oriëntatie bieden voor de te behalen doelstellingen. Gegeven de uitgangspositie van Suriname zullen de nationale doelen wel hoger en de streeftermijnen korter gesteld mogen worden. De sectorplannen zullen geïntegreerd worden in de Meerjaren Beleidsbegrotingen.

De betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld in de ontwikkeling wordt geïnstitutionaliseerd. De voorbereidingen voor activering van de Sociaal Economische Raad (SER), die in februari 2004 door DNA van een wettelijke basis werd voorzien, zullen in 2004 afgerond zijn, waardoor in 2005 de eerste adviezen van de SER tegemoet gezien mogen worden.

De Regering zal ook in 2005 verdere ondersteuning geven aan partnerschappen zoals het Suriname Business Forum, het platform van de overheid en de private sector tot verbetering van het ondernemingsklimaat. De financiering van dit project komt naar verwachting in 2004 nog rond, waardoor in 2005 de uitvoering zal plaatsvinden. Ook het partnerschap met de civil society in het Micro Projecten Programma II zal worden gecontinueerd.

In 2005 zal de uitvoering van de overeengekomen projecten en programma's tussen Suriname en Nederland worden voortgezet. Van de 9 projecten die tijdens het beleidsoverleg van 2000 en 2001 werden afgesproken, worden in 2004 drie afgerond, te weten: Zeedijk Nickerie, RLA en Noodprogramma Herstel Schade Scholen Binnenland. Vijf andere, te weten FOB, Fin-Fin Samenwerking, Kadaster, Institutionele Versterking BOG en Afbouw Volkswoningen Sophia's Lust en Pontbuiten zijn in uitvoering en zullen in 2005 worden gecontinueerd of afgerond. Verwacht wordt dat in 2005 de 2<sup>e</sup> tranche van het IFONS wordt vrijgegeven.

Het Startfonds is sedert november 2002 operationeel. Dit Fonds financiert activiteiten die als prioritair zijn aangemerkt in de Quick Sector Scans van de sectoren Onderwijs, Gezondheidszorg, Bestuur, Milieu en de Agrarische Sector. In totaal zijn er 42 projecten geïdentificeerd, waarvan 29 reeds in uitvoering zijn. De projectdossiers van de overige 13 projecten worden nog gefinaliseerd. Eind 2004 zullen Sectorfondsen operationeel zijn voor 4 van de 6 gekozen sectoren, te weten Volksgezondheid, Onderwijs, Huisvesting en de Agrarische Sector. In de loop van 2005 zullen ook voor de sector Milieu en de sector Bestuur Sectorfondsen worden ingesteld.

In 2005 zullen alle restant schenkingsmiddelen volledig gecommiteerd zijn. Er wordt naar gewerkt om met Nederland afspraken te maken over de inzet van de pariteitsmiddelen en over de termijn en procedure voor de afbouw van de brede ontwikkelingssamenwerking op grond van het Verdrag van 1975.

De samenwerking met een aantal Nederlandse gemeenten zal worden gecontinueerd in 2005.

De sector voor de samenwerking met de Europese Commissie is "Handel en Ontwikkeling" met als focus de "Transportsector". In augustus 2004 is de financieringsovereenkomst voor de rehabilitatie van de Nieuwe Haven getekend, voor een bedrag van Euro 29,8 miljoen. In 2005 zal de uitvoering in volle gang zijn. Uit het Caribisch regionale Indicatief Programma is financiering beschikbaar voor de rijstsector. Het eerste werkprogramma voor de uitvoering van het Nationaal rijstactieplan voor totaal Euro 9,255 miljoen is in 2004 aanvangen en zal in 2005 gecontinueerd worden. Met EU steun wordt eveneens gewerkt aan behoud van de bananensector in Suriname.

In 2004 is met EU financiering een transportsectorstudie uitgevoerd. Na goedkeuring door de Regering, zal de studie dienen als beleids- en financieringskader voor de transportsector.

Het UNDP programma heeft vier prioriteitsgebieden van samenwerking, te weten: Public Sector Reform, Armoedebestrijding, Milieu en HIV/AIDS bestrijding. De UNICEF en UNFPA hebben meerjarengrogramma's voor 2003-2007 die jaarlijks worden afgewerkt.

Er zijn verder samenwerkingsprogramma's met de landen België, Frankrijk, China, Japan, India en Indonesië. Deze zullen in 2005 worden voortgezet.

## **HI**

Het proces van handelsliberalisatie wordt verder voortgezet hetgeen ook verdere vernieuwing vereist van het wettelijk kader voor het goederenverkeer. De effectuering van de CSME zal een feit zijn in 2005, terwijl in het kader van de WTO tariefmuren tussen landen steeds verder worden afgebroken.

De diverse landen zullen bij deze ontwikkeling steeds meer technische handelsbarrières opwerpen ter bescherming van hun lokale industrieën. Met het oog hierop zullen de voorbereidingen voor een Standaarden Bureau Suriname zo spoedig mogelijk worden afgerond. Het Standaarden Bureau Suriname zal zorg dragen voor het ontwikkelen en onderhouden van standaarden voor de certificering van lokaal gefabriceerde goederen. Het Bureau zal de lokale vertegenwoordiger zijn van de Caribbean Regional Organization for Standards and Quality (CROSQ) en van de Internationale Organisatie voor Standaarden (ISO).

Om de gevolgen van de globalisatie en de verplichtingen die voortvloeien uit de aangegane internationale en regionale handelsverdragen te kunnen inschatten, is een Impact Studie uitgevoerd. De resultaten van deze studie hebben geleid tot concrete aanbevelingen voor het beleid, zowel naar binnen als naar buiten toe, om de negatieve effecten van de globalisatie te minimaliseren en de mogelijkheden maximaal te benutten.

In het komend begrotingsjaar zal uitvoering gegeven worden aan de invulling van een nationale onderhandelingsstructuur ter bepaling van de nationale strategie bij de diverse handelsonderhandelingen in het kader van de CSME, FTAA, EPA en WTO.

De nationale strategie voor de ontwikkeling van de private sector is reeds geruime tijd afgerond. In het komend begrotingsjaar zullen daaruit voortvloeiende concrete projecten in uitvoering worden gebracht.

In het kader van de ruimtelijke ordening is door het Ministerie van Handel en Industrie, met assistentie van de IDB reeds de benodigde materiële en immateriële infrastructuur m.b.t het Geografisch Informatie Systeem (GIS) aangeschaft, hetwelk in het eerste kwartaal van het dienstjaar 2005 operationeel zal zijn.

Binnen de Economische Controle Dienst (ECD) is de aanzet tot reorganisatie en fusering met de dienst prijsstabilisatie ingezet. Naast intensivering van de uitvoering van de reguliere taken zal de opsporing van economische delicten, met name ook voor niet basisgoederen, in het dienstjaar 2005 worden opgevoerd.

Het agrarisch beleid zal zich behalve op de nationale ook op de internationale ontwikkelingen richten, omdat er voor de afzet op de lokale markt vrijwel geen uitbreiding mogelijk is. Afstemming van de regelgeving op de internationale eisen is derhalve dringend noodzakelijk.

In de Agrarische Sector Studie zijn aanbevelingen geformuleerd, onder meer ten aanzien van het beleid aangaande waterschappen, institutionele versterking van het statistiekwezen en de ontwikkeling van de veehouderij. Activiteiten op deze gebieden zullen op korte termijn van start gaan.

De Regering zal door middel van voorwaardenscheppende, faciliterende en regulerende voorzieningen zoveel mogelijk ruimte voor de private sector creëren voor het ontplooiën van economische activiteiten in de agrarische sector en zich, ter stimulering van investeringen in de sector, blijven inzetten voor de totstandkoming van een redelijke rentevoet bij commerciële kredieten.

Met de inzet van de graafmachines die zijn aangeschaft uit een Credit Line met India, zal de natte infrastructuur belangrijk worden verbeterd. Door de geheractiveerde waterschappen wordt voor het onderhoud van de herstelde infrastructuur in de polders, een gestructureerde aanpak mogelijk.

Aan het Landbouwkundig Onderzoek zal een strategische plaats worden toebedeeld. Aan de hand van de resultaten van praktijkgericht onderzoek zal worden bevorderd dat de geteelde producten voldoen aan de eisen van de markt m.b.t de kostprijs, voedselveiligheid, milieu aspecten, verpakking en kwaliteit.

Om de concurrentie op de wereldmarkt aan te kunnen, zullen binnen de rijstsector kostprijsverlagende maatregelen getroffen moeten worden. Daarnaast zal ook aandacht besteed worden aan goed onderhoud van de agrarische infrastructuur, de productiemethode en de beschikbaarheid van goed zaaizaad. Door de EU beschikbaar gestelde middelen zullen gebruikt worden om de efficiëntie in de rijstsector te verbeteren, zodat Suriname bij het wegvallen van de preferentieregeling haar positie op de EU-markt kan blijven behouden en haar marktpositie in onze regio kan verstevigen.

Met ondersteuning van de EU is een begin gemaakt met de rehabilitatie van de bananensector. Hierbij worden ook ingezet fondsen verkregen uit de ATPL-lening verstrekt door de IDB. Het privatiseringsproces voor het bananenbedrijf is reeds ingezet.

Met het plantklaar maken van de arealen van het geïntegreerd Palmoliebedrijf in het district Marowijne, zal in 2005 een aanvang worden gemaakt.

Voor de sub-sectoren groenten en fruit en voor de bloemen- en sierteelt zullen moderne teelttechnieken geïntroduceerd worden, zoals het produceren onder geconditioneerde omstandigheden. De voorbereidingen voor de introductie van de Zaadwet en de Bestrijdingsmiddelenwet zijn afgerond. Thans wordt gewerkt aan de ontwerpen voor een Plantenbeschermingswet en een Wet Kwekersrecht.

Middels intensieve trainingen en voorlichtingscampagnes worden stimulansen gegeven aan de verhoging van de honingproductie. De reeds ingezette trainingen en de begeleiding van nieuwe imkers in de districten Para en Saramacca zullen worden gecontinueerd.

Met het oog op de agrarische ontwikkeling van het binnenland wordt er gewerkt aan de verbetering en veiligstelling van de voedselproductie volgens technieken gericht op een meer duurzame landbouwbeoefening.

In de sub-sector veeteelt zal de gezondheidssituatie van de dieren worden bewaakt, mede aan de hand van de nieuwe eisen met betrekking tot voedselveiligheid.

Een concept-Visserijwet, ter regulering van de duurzame exploitatie van de visbestanden in de Surinaamse wateren, is in voorbereiding. Onze visserijsector voldoet thans aan zowel de EU-eisen voor kwaliteit en hygiëne als aan de milieu eisen van de Verenigde Staten van Amerika. Daardoor kan Suriname haar vis- en garnalenproducten overal in de wereld afzetten. De controle op illegale visactiviteiten zal in het komend jaar worden opgevoerd.

Ter stimulering van de aquacultuur in ons land wordt ondersteuning geboden aan zowel gegadigden voor de bevolkingsaquacultuur als aan investeerders voor de grootschalige teelt.

## **NH**

De wereldmarktprijzen van met name aluinaarde, goud en aardolie hebben zich in opwaartse richting ontwikkeld hetgeen positieve perspectieven inhoudt voor Suriname.

De bauxietsector vertoont expansie. De uitbreiding van de aluinaardefabriek zal in januari 2005 worden opgeleverd. Het expansieproject zal bij de huidige aluinaardeprijzen, de meerwaarde van de opbrengst in de bauxietsector belangrijk verhogen.

Voor de bauxietvoorziening van de raffinaderij te Paranam, zullen de maatschappijen vanaf 2007 nieuwe bauxietmijnen nabij Paranam in productie nemen.

De exploratie naar bauxiet in West Suriname is in volle gang. Eind oktober 2004 zullen de bauxietmaatschappijen hun Interim Exploratierapport over de aangetoonde bauxietvoorraden hebben voltooid. Aansluitend daarop zal een begin worden gemaakt met een haalbaarheidsstudie voor een aluinaarderaffinaderij in West-Suriname met een capaciteit van minimaal één miljoen ton per jaar.

In het kader van een nieuwe aluminiumsmelter heeft de Suralco onlangs de pre-feasibility studie voor de bouw van een waterkrachtwerk in West-Suriname afgerond. De resultaten zijn positief. De mogelijke milieu en sociale effecten worden nu onderzocht. Ook is de Suralco bezig met een pre-feasibility studie voor de bouw van een nieuwe aluminiumsmelter met een capaciteit van ca. 300.000 ton per jaar.

Na vaststelling van de haalbaarheid inzake de bouw van een waterkrachtwerk en een aluminiumsmelter zal een definitieve overeenkomst voor de bouw getekend kunnen worden met Alcoa/Suralco.

De winning van goud door Cambior in het Gross Rosebel gebied is van start gegaan. De bijdrage aan de Surinaamse economie manifesteert zich thans in de creatie van werkgelegenheid, de betaling van loonbelasting en royalties, de betaling voor de levering van electriciteit door de overheid en overige lokale aankopen van het bedrijf. De bijdragen zullen substantieel toenemen wanneer de gepleegde investeringen in de mijn volledig zijn afgeschreven en er belasting zal worden betaald over de winst.

In Oost Suriname is de Suralco bezig met goud exploratie werkzaamheden in het Nassau gebergte. Er vinden besprekingen plaats met de lokale gemeenschap, waarbij de nadruk gelegd wordt op de behartiging van de belangen van de gemeenschap.

Door de N.V. Staatsolie Maatschappij Suriname zullen activiteiten in uitvoering worden genomen om versneld de produktie van ruwe olie op een hoger nivo te tillen en door exploratie on-shore, near off-shore en off-shore, de oliereserves te vergroten en daardoor de produktie van ruwe olie op lange termijn veilig te stellen.

Een nieuwe concept Mijnewet zal binnenkort ter behandeling worden aangeboden aan De Nationale Assemblee.

Voor wat betreft de bosbouw zal een ontwerp voor de Instelling van de Bos- en Natuurbeheer Autoriteit aan De Nationale Assemblee worden aangeboden. De inspanningen zullen verder worden gericht op het uitwerken van het nationale bosbouwbeleid dat in een 'participatorisch' proces van stakeholders in de bosbouwsector is ontwikkeld en door de Regering als zodanig is vastgelegd in een strategisch actieplan. In dit plan zullen de diverse ontwikkelingsvoornemens welke zowel binnen de overheid als binnen de particuliere bosbouwsector bestaan - onder meer voor verhoging van de nationale houtproductie - in een samenhangend perspectief worden geïntegreerd om met de daadwerkelijke realisatie daarvan reeds in het komende jaar te kunnen aanvangen.

Ter dekking van de toenemende vraag naar elektrische energie zullen onder andere de volgende maatregelen worden getroffen:

- Voortzetting van de reconditionering en vergroting van de opwekcapaciteit van de centrale aan de Saramaccastraat;
- Vergroting van de transportcapaciteit van Paranam naar Paramaribo d.m.v. de bouw van de 161 KV transmissielijn.
- Reconditionering en uitbreiding van het transmissie en distributienet in Paramaribo.

- Bouw van een 33KV transmissienet in het distrikt Nickerie met bijbehorende onderstations.
- Bouw van een 15 MW elektrische centrale in het district Saramacca.

Ter verhoging van de efficiëncy van de electriciteitsvoorziening in het Boven-Suriname- en het Tapanahonygebied zullen op in totaal 5 lokaties nieuwe centrales met een grote opwekcapaciteit gebouwd worden. Vanuit elk van deze centrales zullen meerdere dorpen van electriciteit worden voorzien. Daarnaast zullen de bestaande centrales inclusief de distributienetten worden gerehabiliteerd.

In verband met de drinkwatervoorziening zal een investeringsprogramma van afgerond 17 miljoen euro worden uitgevoerd, waarbij een aantal urgente drinkwaterprojecten versneld zal worden uitgevoerd ter verbetering van de drinkwatervoorziening in de stad, de distrikten en het binnenland.

De ordening van de grondsector is in volle gang middels de geleidelijke invoering van een modern geautomatiseerd grond en landinformatie systeem (GLIS). Er zijn reeds een aantal deelprojecten uitgevoerd, waaronder het noodproject Domeinen, terwijl andere zijn voorbereid en in 2005 in uitvoering zullen worden gebracht, te weten: de afronding van de concept-GLIS-wetgeving, vernieuwing van het referentiestelsel, vervaardiging van een digitale basiskaart, opbouw van een GLIS-database, kadastrering en de vervaardiging van luchtfoto's van het stedelijk gebied.

De uitvoeringsbesluiten in het kader van de Wet Verkoop Domeingrond zijn in voorbereiding en naar verwachting zullen de eerste bouwkvavels reeds in het eerste kwartaal van 2005 kunnen worden verkocht.

Aan de groeiende vraag naar kvavels voor woningbouw zal tegemoet worden gekomen door uitvoering van een aantal verkavelingsplannen. Vanwege de hoge kosten voor het bouwrijp maken van grond zal de verkrijger een hogere bijdrage moeten leveren bij het verwerven van domeingrond.

Speculatie met domeingrond zal worden ingedamd door strengere controle op de naleving op het gebruik van de grond.

## **ATM**

Teneinde de bescherming van de factor arbeid beter te kunnen garanderen zal via de Arbeidsinspectie het toezicht op de naleving van de bepalingen van de Arbeidswetgeving verder versterkt worden, door training en scholing van het personeel van deze dienst. De aangevangen projectmatige herziening van de Arbeidswetgeving zal worden voortgezet.

Ter stimulering van het klein ondernemerschap zullen werkruimten t.b.v. kleine ondernemers worden opgezet en in gebruik genomen om zodoende de problematiek van huisvesting voor kleinschalige bedrijfsactiviteiten te verlichten.

Op het gebied van toerisme en horeca zullen trainingen worden verzorgd, met het doel de kwaliteit van het menselijk potentieel dat werkzaam is in genoemde sectoren, te verbeteren.

In tripartiet overleg tussen Overheid, Werknemers- en Werkgeversorganisaties zal de modernisering van de Arbeidswetgeving verder ter hand worden genomen, waarbij onder andere de haalbaarheid van een minimum loon stelsel zal worden onderzocht.

Ter verdere uitdieping van het Milieubeleid is er een aanvang gemaakt met de voorbereiding tot aanbieding van het Kyoto Protocol aan De Nationale Assemblee voor een besluit over de wenselijkheid van ratificatie.

In het kader van de aanpak van kernvraagstukken, zoals duurzame ontwikkeling en klimaatsverandering, zullen de reeds bestaande samenwerkingsverbanden op regionaal niveau worden geïntensiveerd. Eveneens zal versterking plaatsvinden van het beleid m.b.t. milieubewustwording, afvalbeheer en het stimuleren van de introductie van milieuvriendelijke technologieën.

Met het oog op de bescherming en het behoud van de milieukwaliteit, zal er een aanvang worden gemaakt met de controle van bedrijven op het gebruik en de toepassing van milieuonvriendelijke materialen en technologieën. Ter ondersteuning hiervan zullen er richtlijnen en standaarden voor lucht-, water-, en bodemkwaliteit worden ontwikkeld.

Een concept Milieu Raamwet zal ter goedkeuring worden aangeboden aan De Nationale Assemblee. Tevens worden er voorbereidingen getroffen om enerzijds een milieuheffing in te voeren, met het doel de opruiming van vervuilers, zoals petflessen, te bekostigen en anderzijds milieu “incentives” te introduceren om “recycling” van afval te stimuleren.

Structuren in het kader van de Technologische Ontwikkeling zullen verder worden uitgebouwd, waarbij ook voor onze Universiteit een belangrijke rol zal zijn weggelegd. Een nationaal innovatiesysteem, dat Suriname naar een betere concurrentiepositie moet voeren, wordt voorbereid.

## **SOZA**

In 2005 zal het nieuw ontwikkelde criterium voor het toewijzen van de sociale voorzieningen worden uitgetest. De mogelijkheid om binnen het “Health Sector Reform” programma een methodologie te ontwikkelen, waardoor dit criterium gekoppeld kan worden aan een nationaal armoedegrens, zal worden onderzocht. Het ontwikkelen van een “poverty map”, teneinde de “kwetsbare gebieden” in kaart te brengen, is eveneens opgenomen in de planning voor het jaar 2005.

In het kader van het kinder- en jeugdbeleid zullen met ondersteuning van de Unicef projecten worden uitgevoerd, gericht op het institutioneel versterken van instanties belast met de hulpverlening aan kinderen die het slachtoffer zijn van geweld en op het trainen inzake kinderrechten, pedagogische en psychologische vaardigheden van personen belast met de zorg van kinderen.

Speciale aandacht zal in beleid besteed worden aan de woon- en leefomstandigheden van mensen met een handicap en van de seniore burgers.

Het huisvestingsbeleid is een belangrijk instrument bij de bestrijding van armoede, waarbij de beschikbaarheid van betaalbare huisvesting een belangrijke bijdrage kan leveren.

Met de goedkeuring van het “Meerjarenprogramma voor de Sector Huisvesting” is een basis gelegd voor de overgang van een traditioneel huisvestingsbeleid naar een meer gediversificeerde aanpak.

Voor het dienstjaar 2005 zal uitvoering worden gegeven aan activiteiten, welke een innovatief en overgangskarakter hebben. Enkele van deze activiteiten hebben betrekking op:

- de uitvoering van het Meerjarenprogramma voor de Sector Huisvesting, in welk kader een overbruggingsregeling over een periode van 3 jaren is opgenomen gericht op institutionele versterking en bouwprogramma's;
- de uitvoering van het woningbouwproject in het kader van de economische en technische samenwerking tussen de Republiek Suriname en de Volksrepubliek China;
- de verdere uitvoering van het Low Income Shelter Program;
- de uitvoering van het samenwerkingsverband tussen Suriname en Venezuela;
- de verdere uitvoering van het Tweede Protocol van Samenwerking tussen het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting/Directoraat Volkshuisvesting en het Ontwikkelingsbedrijf van de Gemeente Amsterdam;
- de implementatie van voorstellen van het Meerjarenprogramma voor de Sector Huisvesting, waarbij nieuwe instituten zoals een grondontwikkelingsbedrijf zullen worden opgezet.

## **OV**

Op basis van het concept Surinaams Educatief Plan is in samenspraak met de stakeholders een meerjaren sectorplan voor onderwijs voorbereid. In dit sectorplan zijn de prioriteiten voor de komende vijf jaren geformuleerd, waarbij de resultaten van talrijke studies over het Surinaams onderwijs als ook resultaten van belangrijke internationale en regionale conferenties en conventies, zoals “Education For All” en de “Millenium Development Goals”, zijn verwerkt. Met het meerjaren sectorplan onderwijs wordt de basis gelegd voor een structurele en fundamentele aanpak van het onderwijssysteem.

Als belangrijke conclusie van de vele analyses en discussies is de noodzaak van hervorming van het onderwijs naar voren gekomen. In de eerste fase wordt gekozen voor de hervorming van het basisonderwijs waarbij een integratie zal worden bewerkstelligd tussen het kleuteronderwijs en het lager onderwijs met enkele jaren voortgezet onderwijs. Een periode van vijf jaar is uitgetrokken voor de voorbereiding en invoering van deze voorgenomen hervorming.

Tegelijk met de hervorming van het basisonderwijs wordt gewerkt aan de verbetering van de kwaliteit en verhoging van het rendement van het onderwijs.

Om de voorgenomen hervorming van het onderwijs op een adequate manier te kunnen sturen en beheersen, worden er voorbereidingen getroffen om de kerntaken alsook de ondersteunende diensten en processen van het management institutioneel te versterken. De veranderingen zullen zich voltrekken op zowel departementaal als op schoolniveau.

De activiteiten met betrekking tot de institutionele versterking van het management die in 2004 zijn voorbereid zullen in 2005 worden voortgezet. Volgens planning moeten de hervormingen van de administratieve structuur uiterlijk in het jaar 2007 een feit zijn. De voorgenomen hervormingen zullen uiteraard in relatie staan tot de Public Sector Reform.

Het onderwijs in het binnenland blijft een punt van zorg. Om de problemen in het binnenland structureel aan te pakken wordt er een comprehensief plan opgesteld waarbij speciale aandacht zal worden gegeven aan de volgende zaken:

- Verdere verbetering van het leef- en werkklimaat van onderwijsgeevenden;
- Her- en bijscholing van onderwijsgeevenden;
- Mogelijkheden voor vervolgopleidingen;
- Kwaliteitsverbetering van het onderwijs middels het opzetten van o.a. nucleuscentra.

Vanuit de eerder aangekondigde nucleuscentra, één op Albina en één op Brokopondo-Centrum, zal gewerkt worden aan de aanpak en verbetering van het onderwijs in de regio's rond deze plaatsen.

Het noodprogramma scholenbouw zal worden afgerond.

Voor het schooljaar 2004 en 2005 is de planning dat onderwijsaccommodaties worden gebouwd, gerehabiliteerd dan wel uitgebreid in Paramaribo en in de districten, Wanica, Nickerie, Sipaliwini en Saramacca. Naast dit programma zullen in het kader van het MINOV/IDB-project voor verbetering van het Basisonderwijs 15 scholen worden gerehabiliteerd en 8 scholen gerenoveerd.

In het Academisch jaar 2004-2005 zal een aanvang worden gemaakt met de Master's Opleidingen. Een nieuwe Faculteit der Graduate Studies zal belast zijn met de coördinatie van de Master's Opleidingen en de Doctor's Opleidingen.

De culturele pluriformiteit van de Surinaamse samenleving is het uitgangspunt van het cultuurbeleid. Daarbij wordt onze culturele rijkdom, zowel in haar geheel als in haar onderdelen geïnventariseerd, gedocumenteerd, geconserveerd en toegankelijk gemaakt voor het publiek.

De historische binnenstad van Paramaribo is opgenomen op de Wereld Erfgoed lijst van de UNESCO. Het management systeem voor de binnenstad wordt in 2005 afgerond. Jodensavana zal genomineerd worden om geplaatst te worden op de Wereld Erfgoed lijst.

Het Algemeen Jeugdbeleid van de Regering is gericht op het verbeteren van de maatschappelijke positie van de Jeugd, het scheppen van voorwaarden voor haar ontplooiing en het bevorderen van het actief en het zelfstandig participeren van de Jeugd in het nationaal ontwikkelingsproces.

Een van de voorwaarden voor een optimale ontplooiing van de Jeugd is het recht op participatie in het gemeenschapsleven en op het kunnen geven van een mening over zaken, die haar regarder. Het Nationaal Jeugdinstituut dient als consultatie- en inspraakorgaan van de Jeugd en tevens als bewakingsmechanisme. In 2005 zullen alle noodzakelijke maatregelen worden getroffen om het optimaal functioneren van dit orgaan veilig te stellen. Hetzelfde geldt voor het functioneren van de jongeren die zullen worden uitverkoren om te worden voorgedragen en benoemd tot Caricom Jeugdambassadeur.

De inspanningen op het gebied van capaciteitsversterking van Jongeren- en buurtorganisaties, vermindering van de Jeugdcriminaliteit, reduceren van het aantal HIV/AIDS besmettingen onder Jongeren, bevordering van naschoolse- en buiten schoolse activiteiten en vergroting van ontplooiingskansen van jongeren, zullen in het jaar 2005 verder worden uitgebouwd en geïntensiveerd, waar nodig in samenwerkingsrelaties met nationale en internationale organisaties.

Het Buurtwerk in voornamelijk kansarme buurten in Paramaribo en in de districten zal mede in het kader van de bevordering van de bevolkingsparticipatie (in casu de jeugd) en in het kader van de armoedebestrijding in het jaar 2005 met verhoogde effectiviteit gecontinueerd worden.

De Regering onderkent de maatschappelijke waarde en positieve effecten van sport en recreatie. Het beleid is er dan ook op gericht om de faciliteiten voor sport en recreatie zoveel mogelijk bereikbaar te maken voor alle lagen en categorieën van de bevolking in stad, district en binnenland.

## **VG**

Voor de periode 2004-2008 is een sectorplan gezondheidszorg opgesteld in samenwerking met de actoren die betrekking en affiniteit hebben met de gezondheidszorg. Dit strategisch plan, welke moet leiden tot een totale hervorming van de gezondheidszorg, is reeds goedgekeurd door de Regering.

Het plan omvat 7 strategieën die richting moeten geven aan de implementatie van de beoogde veranderingen, met name:

1. het versterken en verbreden van de eerstelijnsgezondheidszorg en preventie;
2. het verbeteren van de efficiëntie en kwaliteit van de ziekenhuiszorg;
3. het bevorderen van de financiële toegankelijkheid van de zorg;
4. het beheersen van de kosten van gezondheidszorg;
5. het versterken van supportsystemen o.a. het verbeteren van beschikbaarheid van medicamenten en het versterken van het gezondheidsinformatiesysteem;
6. het ontwikkelen van human resources;
7. het verbeteren en waarborgen van de kwaliteit van de zorg.

Het dienstjaar 2004-2005 zal zich concentreren op de implementatie van dit sectorplan.

Het project institutionele versterking BOG wordt thans uitgevoerd. Dit instituut moet uitgroeien tot een gezaghebbend orgaan op het gebied van de openbare gezondheidszorg. Het beleid op het gebied van de Moeder en Kindzorg zal worden versterkt evenals het beleid t.a.v. de Early Childhood Development strategie. Het vaccinatie programma wordt uitgebreid met de introductie van nieuwe vaccins. De nieuwe afdeling chronische niet besmettelijke aandoeningen (NCD) werkt aan programma's voor disease control alsmede health promotion.

De toename van het aantal HIV positieven baart de Regering zorgen. Om structureel deze problematiek ter hand te nemen is een strategisch plan voor een multisectorale aanpak van HIV/AIDS ontwikkeld, welke thans in uitvoering is. De nationale coördinatie is in handen van een multisectorale steering commissie. De activiteiten zullen naast de fondsen uit de overheidsbegroting, voor een groot deel bekostigd worden door het Global Fund ter bestrijding van HIV, tuberculose en malaria.

Het plan omvat o.a. de uitbreiding van de lokaties voor het testen op HIV, het upgraden van het referentie laboratorium, het opleiden van counselors, het vergroten van de handelingsmogelijkheden, het tegengaan van stigma en discriminatie en het aanpassen van de wetgeving.

De monitoring van de malariabestrijding wordt uitgevoerd door de malariaboard. In 2004 is geadviseerd te starten met nieuwe medicamenten. De resultaten met de nieuwe middelen geven goede hoop voor de toekomst. Ook voor de bestrijding van malaria werd een project ingediend bij het Global Fund en goedgekeurd. De samenwerking met Brazilië en onze Franse burens op het gebied van de malariabestrijding zal ook in het komend jaar voortgezet worden.

Met financiering van de Europese Unie en het United Nations Population Fund is een project in uitvoering, welke als doelgroep de adolescenten heeft en waarbinnen een strategisch plan reproductieve gezondheidszorg ontwikkeld zal worden. Met medewerking van de Unicef zal het Basic Life Skills Programma versterkt en uitgebreid worden, ook naar de districten, om gedragsveranderingen onder de jongeren te stimuleren.

Recentelijk is gestart met een Drug Demand Reduction project. De door de Wereld Gezondheids Organisatie aangenomen resolutie "Framework convention on tobacco control" is in juni door Suriname ondertekend. Er wordt thans gewerkt aan de ratificatie.

De Regering maakt zich ernstig zorgen over de milieuvuiling, welke uiteraard invloed heeft op de gezondheid. Er wordt thans gewerkt aan een "chemical profile" van Suriname. Ook aan de kwikvervuilingsproblematiek in de goudsector wordt aandacht besteed.

## **OW**

Rehabilitatie, herstel en aanleg van voorzieningen in de sfeer van de fysieke infrastructuur zijn geconcretiseerd in een aantal meerjaren programma's.

De wegenrehabilitatie programma's die in 2004 van start zijn gegaan, te weten de rehabilitatie van 175 km aan wegen in een aantal districten en de rehabilitatie van 275 km aan wegen in woonwijken in Paramaribo, hebben een uitvoeringsperiode tot 2006. Gestreefd wordt om in 2005 136 km. te rehabiliteren.

Alles zal in het werk gesteld worden om in 2005 daadwerkelijk aan te vangen met de uitvoering van de rehabilitatie van de ca. 32 km lange South-Drainweg naar de veerverbinding Nickerie-Guyana en van de 3 bruggen in de Oost-West verbinding. Dit rehabilitatieproject van de South-Drainweg en de 3 bruggen, waarvoor alle technische voorbereidingen reeds zijn afgerond, staat sedert 1996 op het programma voor uitvoering met financiering van de EU. Aan Surinaamse zijde is reeds aan alle gestelde voorwaarden ruimschoots voldaan. Voor wat betreft de rehabilitatie van delen van de Oost-West en van de Noord-Zuid verbinding Highway-Afobakka, moeten nieuwe financieringsopties worden gezocht.

De technische en financiële voorbereidingen voor de bouw van 30 betonnen bruggen in Paramaribo, Saramacca, Para, Wanica, Sipaliwini en Nickerie zijn haast afgerond. De bouw is uitgesmeerd over 2004-2006. Dit bruggenproject is noodzakelijk om een goede aansluiting te creëren op de wegenrehabilitatie programma's en om vooral in Paramaribo en delen van Wanica een betere spreiding van de verkeersstromen te bereiken. Voor het overige zijn de duurzame brugconstructies van groot belang ter garanderen van de onderlinge fysieke verbindingen tussen een aantal districtsgebieden.

Als onderdeel van een integraal programma voor betere geleiding van de verkeersstromen zal worden aangevangen met de bouw van 6 rotondes en het vernieuwen en aanbrengen van verkeersregelininstallaties op een 32-tal kruispunten in Paramaribo. De uitvoering van deze projecten is uitgesmeerd over 2 jaren.

De bouw van 9 gemalen in Paramaribo, Saramacca en Nickerie welke is aangevangen in 2004 zal in het eerste kwartaal van 2005 worden voltooid. Voor een verdergaande verbetering van de ontwatering op landelijk nivo zal gestart worden met de voorbereidingen voor de bouw van nog eens 9 gemalen in Paramaribo, Saramacca, Commewijne, Wanica en Para. De voorbereidingen voor een gefaseerd herstel van het gesloten rioolingsstelsel in Paramaribo-Centrum worden tegen het eind van 2004 afgerond, waarna in 2005 met de uitvoering hiervan kan worden gestart.

De studie- en besteksfase voor de bouw van oeververdedigingswerken aan de rechteroever van de Surinamerivier en de linkeroever van de Commewijnerivier in het district Commewijne en voor de bouw van de Zeedijk in Coronie zullen ultimo 2004 zijn afgerond, waarna gestart kan worden met de implementatie van de voorstellen van deze studies. Ook in andere kustgebieden, welke als gevolg van de zeespiegelrijzing en door menselijk ingrijpen een gevaar van overstroming en afkalving opleveren, zullen maatregelen getroffen worden.

De afvalstoffenwet welke de grondslag vormt voor de commercialisering van de vuilophaal en -verwerking zal spoedig aan De Nationale Assemblee worden voorgelegd

## **TCT**

Het luchtvaartverdrag tussen de Republiek Suriname en het Koninkrijk der Nederlanden is door de twee betrokken luchtvaartautoriteiten per april 2004 herzien. Deze herziening houdt voor de mid-atlantische route de mogelijkheid open dat bij het niet kunnen voorzien in voldoende capaciteit en voldoende lage tarieven door de beide aangewezen carriers (SLM en KLM), de beide overheden nog vóór de liberalisatie datum van 1 mei 2006, elk nog één maatschappij kunnen toevoegen op de route.

Er zijn vliegvergunningen verstrekt aan een drietal maatschappijen, waarvan één voor de route Paramaribo Brussel v.v., één voor de route Par'bo – Freetown – Lagos – Dubai – Accra en één om regionaal te opereren.

De installatie van de koel- en vriesfaciliteiten op de J.A.P. Luchthaven is afgerond. Verwacht wordt dat in oktober de officiële ingebruikname kan plaatsvinden.

De oplevering van de nieuwe aankomst en vertrek faciliteiten is gepland in april 2005.

De omzetting van de luchtvaartdienst in een autoriteit is reeds voorbereid. Het wetsontwerp terzake zal zo spoedig mogelijk voor behandeling worden aangeboden.

Door de Nationale Assemblee is de wet maritieme beveiliging goedgekeurd evenals de wet in verband met wijzigingen in het SOLAS verdrag (Safety Of Life At Sea). De onderhavige veiligheidsmaatregel is op 1 juli 2004 ingegaan. De MAS is aangewezen als de autoriteit die bevoegd is om controle en toezicht te houden op de naleving van deze vereisten. Inmiddels heeft de Nieuwe Haven voldaan aan de voorschriften waardoor de certificatie nu in orde is.

Met de rehabilitatie en modernisering van de Nieuwe Haven zal nog deze regeerperiode worden aangevangen. De financieringsovereenkomst is reeds getekend door de Overheid en de Europese Unie.

De Scheepvaart Maatschappij Suriname (SMS) is voornemens om de veerverbinding Albina - ST. Laurent weer op te starten. Ook is in de bedrijfsplannen opgenomen om boottransport te verzorgen voor de dorpen gelegen in en rondom het stuwmeer.

De voorbereiding van de transport sektor beleids studie is afgerond.

De Telecommunicatie Autoriteit Suriname (TAS) is gereed om taken formeel op zich te nemen binnen de telecommunicatie sector. Een goed functionerende TAS is essentieel binnen het streven van de Regering om meerdere aanbieders toe te laten op de telecommunicatie markt.

Het ligt in de bedoeling om Telesur bij wet te doen omzetten in de NV Telesur. Met het oog hierop is Telesur bezig zich om te vormen van een technisch georiënteerd bedrijf naar een markt gericht bedrijf.

In het kader van het verbeteren van de communicatie in het binnenland is de ontvangst van radio en televisie in Brokopondo thans een feit. In het kader van decentralisatie van communicatie zullen binnenkort 5 radio stations in het binnenland in gebruik worden genomen.

Als onderdeel van de intenties om de doelen gesteld door de World Summit on the Information Society ten uitvoer te brengen, zal het gebruik van computers en internet verder gestimuleerd worden. Met ondersteuning van de Internationale Telecommunicatie Unie (ITU), zal het voornemen om een nationaal informatie, communicatie en technologie instituut op te zetten worden gerealiseerd. Het nationaal instituut zal opgezet worden in nauwe samenwerking met de "non state" actoren

Met de buurlanden Guyana en Frans Guyana zullen ten aanzien van gebruik van het spectrum in de grensgebieden nadere afspraken gemaakt worden. Een nieuw frequentieplan zal worden opgesteld. Dit zal leiden tot een efficiënter gebruik van de schaarse ruimte binnen de telecommunicatie sector.

Het integraal Toerisme Ontwikkelings Programma dat mede gefinancierd wordt door de Europese Commissie bevindt zich thans in de uitvoeringsfase. Een concept-Toerisme Wet is in voorbereiding en moet resulteren in het ordenen van de toerisme industrie. Voorts wordt aandacht besteed aan de institutionele versterking van de sector en het opzetten van een coördinatie centrum voor toerisme trainingen.

Er is reeds een aanvang gemaakt met het treffen van maatregelen om de toegang tot Suriname te vergemakkelijken en om de aanvraag en afgifte van visa te vereenvoudigen.

## **FIN**

De Regering constateert met genoegen dat de maatregelen die zij sinds haar aantreden heeft getroffen een evidente verbetering van de macro-economische situatie in ons land hebben opgeleverd. Het beeld voor 2004 dat hieruit tot nu toe naar voren komt is dat het BBP met 4,2% zal groeien, de inflatie volgens prognose wordt teruggedrongen van 28,9% tot 9,6%, het evenwicht op de betalingsbalans is hersteld, de monetaire reserves zich voorspoedig ontwikkelen en de schuldpositie van de overheid tot beheersbare proporties is gebracht. Deze ontwikkelingen zijn ook door relevante internationale instellingen opgemerkt en komen tot uitdrukking in de positieve waardering die deze instellingen in diverse rapporten en ratings aan de Surinaamse economie toekennen.

De Regering beschouwt dit als een bevestiging dat zij met het macro-economische beleid op het goede spoor zit en ziet hierin een aansporing om het uitgezette beleid ook in het begrotingsjaar 2005 te continueren. Met de behaalde resultaten als uitgangspunt, wordt het macro-economische beleid voor 2005 daarom volledig gericht op het uitbouwen van de gerealiseerde groei. Het BBP dat voor 2004 naar schatting SRD 3.387 miljoen zal bedragen, zal in 2005 positief worden beïnvloed door aanzienlijke investeringen in de sectoren landbouw, mijnbouw en toerisme.

Het begrotingsbeleid heeft in het macro-economische gebeuren een centrale rol en is ook voor het begrotingsjaar 2005 gebaseerd op een strakke discipline en het beheersbaar houden van de schuldpositie van de overheid. De Regering zal daarbij steeds het juiste evenwicht handhaven tussen enerzijds het conformeren aan internationaal aanvaarde normen voor prudent begrotingsbeleid en anderzijds de primaire verantwoordelijkheid die zij heeft voor het scheppen van goede leefomstandigheden voor het Volk van Suriname.

De nieuwe opzet van de begroting in de vorm van de Meerjaren Beleidsbegroting, die vanaf het begrotingsjaar 2004 is geïntroduceerd, is een belangrijk instrument, omdat deze de Regering de mogelijkheid biedt om beleidsmaatregelen beter op elkaar af te stemmen. In voorkomende gevallen worden tijdig sturingsmaatregelen getroffen bij de uitvoering. De inkomsten lopen achter op de ramingen voor 2004. Uit de realisaties tot nu blijkt desalniettemin dat het tekort over 2004 uiteindelijk gunstiger zal uitvallen dan oorspronkelijk geraamd. Voor het begrotingsjaar 2005 wordt verwacht dat de druk op de uitgaven verder zal toenemen, terwijl de inkomsten vooralsnog niet op het gewenste niveau zijn.

De Regering zal daarom haar inspanningen intensiveren om de contribuabelen ook daadwerkelijk de bijdrage te laten leveren die deze op grond van wettelijke verplichtingen aan de staatskas zouden moeten leveren. Zij hoopt dit te bereiken met aangepaste regelgeving, verbetering van de materiële en immateriële toerusting van heffingsinstanties, zoals de Dienst der Douane, Inspektie der Omzetbelastingen en de Inspektie der Direkte Belastingen. Met name verbeterde klantgerichtheid en efficiëntie alsook het opvoeren van de werkzaamheden verbonden aan de inning van belastingmiddelen en niet-belastingmiddelen.

Op het gebied van de indirecte belastingen is de Regering met ondersteuning van een buitenlands consultantbureau onlangs begonnen met de uitvoering van een reorganisatieprogramma bij de Douane. De reden hiervoor is dat deze dienst, die primair verantwoordelijk is voor een richtig verloop van de inning van de diverse heffingen bij invoer, door diverse oorzaken niet in staat blijkt de output te leveren. Zoals bekend maken de heffingen bij invoer en uitvoer een aanzienlijk gedeelte uit van de overheidsinkomsten. Het project is in hoofdzaak bedoeld om de douaneorganisatie om te vormen tot een dienst die wordt gekenmerkt door deskundigheid, integriteit, slagvaardigheid en resultaatgerichtheid.

Aan de uitgavenkant zal verder worden geïnvesteerd in automatisering, opleidingen en versterking van de financiële afdelingen van de diverse ministeries, zodat deze efficiënt kunnen inspelen op een adequate voorbereiding en uitvoering van de begroting. Daardoor wordt tevens bijgedragen in het versterken van de financiële functie van het Ministerie van Financiën.

Met het operationeel worden van het Bureau voor de Staatsschuld in 2004, is de Regering ook in 2005 voornemens verder te gaan met het inventariseren van de verplichtingen die voortvloeien uit de verschillende schulden van de Staat. Uit het oogpunt van verantwoord schuldbeheer acht de Regering het van eminent belang dat er inzicht bestaat in de aard en de omvang van de diverse verplichtingen, alsmede in de tijdstippen waarop deze moeten worden nagekomen. Dat is een moeizaam proces omdat de Staat in de regeerperiode 1996-2000 schulden heeft gemaakt, waarbij er niet altijd duidelijk onderscheid is geweest tussen "echte" staatsschulden en particuliere schulden waarvoor, al dan niet terecht, door de Staat garanties zijn afgegeven.

Het monetair beleid zal in samenhang met het begrotingsbeleid ook in 2005 uitgaan van budgetneutrale dekking van tekorten. De Regering zal het beleid zodanig inrichten dat de private sector in voldoende mate toegang heeft tot door het lokale bankwezen aangeboden kredietmodaliteiten. In dit verband zal de Centrale Bank van Suriname haar kasreservepolitiek voor het Surinaams courantbedrijf van de banken geleidelijk aan versoepelen. Hierbij zal ervoor worden gewaakt dat dit negatieve impulsen met zich meebrengt voor de inflatie en de wisselkoers van de SRD. Gezien de geconstateerde groei in het vreemde valutabedrijf van de banken, zal de Centrale Bank van Suriname in het begrotingsjaar 2005 maatregelen treffen, die erop toezien dat er, ook ten aanzien van die sector, een goed kasreservebeleid wordt gevoerd.

De inspanningen van de Regering zijn gericht op een stabiele ontwikkeling van de wisselkoers van de SRD en het verder terugdringen van de inflatie tot een niveau onder 10%. Als resultaat van het beleid mag voorts worden verwacht dat de ingezette dalende trend in de ontwikkeling van de rentestand zich in 2005 verder zal voortzetten.

Met de introductie van de dollar als nieuwe geld- en rekeneenheid voor Suriname per 1 januari 2004 heeft de Regering een belangrijke impuls gegeven voor het herstel van de efficiëntie in het betalingsverkeer in ons land. Het nieuwe elan en het vertrouwen dat van onze nationale munt uitgaat heeft onder meer in

belangrijke mate bijgedragen in de stabiliteit van de wisselkoersen en van het binnenlandse prijsniveau.

De Regering zal op korte termijn een ontwerpwet tot wijziging van de Bankwet 1956 bij DNA indienen, waarin vergaande voorzieningen zijn opgenomen gericht op het waarborgen van de stabiliteit van de waarde van onze munt en de integriteit van de Centrale Bank van Suriname als monetaire autoriteit. In dit begrotingsjaar mag verder de indiening van wetsontwerpen tegemoet worden gezien, die regels geven ten aanzien van het toezicht op respectievelijk verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen alsook de introductie van een staatsbesluit houdende regels inzake de financiële verslaggeving. Daarnaast is ook het ontwerp voor een nieuwe deviezenwet in voorbereiding.

De Regering zal in 2005 verder voortgaan met de werkzaamheden in het kader van het project "Financial Sector Strengthening and Rationalisation Project", dat uiteindelijk moet leiden tot de herstructurering van de kleinere staatsbanken, te weten de Landbouwbank N.V., de Surinaamse Postspaarbank, de Surinaamse Volkscredietbank en de Nationale Ontwikkelingsbank Suriname N.V..

Voorzitter,  
Leden van De Nationale Assemblée,  
Volk van Suriname,

Bij de aanvang van deze uiteenzetting is onze “Moeder Natuur” bezongen en er is aangegeven, hoe ruim zij voor ons zorgt.

Wij, mensen, die mogen leven in en genieten van deze natuur, hebben ook getoond onze intelligentie te kunnen inzetten voor de ontwikkeling van ons land.

Reeds is er veel gepresteerd. Ja, er is ook veel afgebroken. Maar er is veel gepresteerd.

De Regering is paraat om samen met U, verder te bouwen, aan een goede toekomst.

De Almachtige leidt onze weg.

## **De Ontwerp-Begroting**

Voorzitter,

De ontwerpbegroting voor het jaar 2005 heeft evenals die van het jaar 2004 een meerjarig karakter.

Het totaal van de overheidsinkomsten voor het dienstjaar 2005 bedraagt SRD 1.332,2 miljoen en het totaal van uitgaven bedraagt SRD 1.653,4 miljoen. Dit geeft een tekort van SRD 321,2 miljoen, hetgeen 8,3% is van het Bruto Binnenlands Product.

Het BBP voor het dienstjaar 2005 bedraagt SRD 3.842,4 miljoen volgens prognose van de Stichting Planbureau Suriname. Dit voorspelt dus een stijging in het BBP van SRD 454,8 miljoen.

In vergelijking met het dienstjaar 2004 is er een daling van het tekort en een stijging van het BBP. In 2004 bedraagt het geraamde tekort SRD 370,7 miljoen, wat 10,9% van het BBP 2004 is. Het BBP 2004 bedraagt SRD 3.387,6 miljoen volgens schattingen van het SPS anno augustus 2004.

De totale overheidsuitgaven voor het dienstjaar 2005 zijn geraamd op SRD 1.653,4 miljoen.

Dit is opgebouwd uit de volgende bedragen:

- De Gewone Dienst SRD 786,9 miljoen
- De Buitengewone Dienst SRD 552,8 miljoen
- De Ontwikkelingsdienst SRD 313,7 miljoen

Op de Gewone Dienst zijn de operationele kosten opgenomen. Hieronder vallen de kosten gerelateerd aan het personeel, waaronder lonen en salarissen, opleidingskosten en medische kosten.

Verder zijn de huishoudelijke kosten, onder andere huur, schoonmaak en kosten voor nutsvoorzieningen, opgenomen op de Gewone Dienst, alsmede de betalingsverplichtingen van gesloten leningen.

Op de Buitengewone Dienst zijn opgenomen de maatregelen die genomen zullen worden om de beleidsdoelen van de ministeries te kunnen bereiken. Het grootste aandeel van de totale Buitengewone Dienst is voor het Ministerie van Openbare Werken, gevolgd door het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting.

Op de Ontwikkelingsdienst staan de uitgaven die met behulp van schenkingen gefinancierd worden en de daarbij overeengekomen deelfinanciering van de kant van Suriname.

Het totaal aan overheidsinkomsten is voor 2005 geraamd op SRD 1.332,2 miljoen. Deze raming is als volgt opgebouwd:

- Directe belastingmiddelen SRD 470,4 miljoen
- Indirecte belastingmiddelen SRD 438,5 miljoen
- Niet-belasting ontvangsten SRD 121,6 miljoen
- Donormiddelen SRD 301,7 miljoen

Voorzitter,  
Leden van De Nationale Assemblée,

Na Uw goedkeuring van de ontwerpbegrotingen voor het dienstjaar 2005, zal de Regering, samen met het Volk van Suriname, de realisatie ter hand nemen van het gestelde in de ontwerpbegrotingen.

###